СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIV. Ч. 151. Джерзи Сіті, Н. Дж., четвер, 1. липня, 1926. VOL. XXXIV. No. 151. Jersey City, N. J., Thursday, July 1. 1926. THREE CENTS

ДЕСЯТЬЛІТНІ РОКОВИНИ СМЕРТИ ІВАНА ФРАНКА ПРИЗНАЧЕНІ НА ПОШИРЕННЯ КУЛЬТУ ФРАНКА СЕРЕД АМЕРИКАНСЬКИХ УКРАЇНЦІВ.

Тому в часі від 28. мая до кінця вересня повинні відбутися в кождій українській місцевости виклади, збори, концерти чи вистави, присвячені памяти Франка.

В кождій місцевости повинна бути переведена рівнож збірка на памятник Франка.

Хай не бракне між нами нікого, хто не зложив би жертви на памятник для Того, що нам а не собі добував кращу долю, що бажав для скованих волі, для нещасних долі і рівної правди для всіх.

Всі жертви на памятник Франка належить слати до:

OBYEDNANYE, P. O. Box 411, Philadelphia, Pa.

ДОПОМОГА УРЯДУ ДЛЯ ФАРМЕРІВ ЗІЙШЛА НА ДОПОМОГУ ДЛЯ КООПЕРАЦІЇ

ВАШИНГТОН, 29. червня. — Сенат відкинув нині 54 голосами проти 26 проект Феса про державний кредит для фармерів, а відтак ухвалив проект адміністрації про фінансову допомогу уряду для фармерських кооперацій збуту.

З огляду на те, що фармерські організації власне домагалися ухвалення виразнійшої допомоги, републиканські провідники побоюються, що се викличе невдоволення серед фармерів та може відбитися шкідливо на числі голосів, які будуть віддані при найблизших виборах.

УХВАЛИЛИ ВЕЛИКИЙ СТРАЙК КРАВЦІВ.

НЮ ЙОРК, 29. червня. — Величезні збори жіночих кравців, які відбулися нині в великій салі Медисон Сквер Гардена, а на котрих заявилося до 20,000 кравців, ухвалили припоручити своїй юнії викликати сейчас страйк сього промислу. Страйк мабуть почнеться вже в найкоротшім часі. Він захопить коло 40,000 робітників і робітниць.

СМЕРТЬ У КОПАЛЬНІ ВІД ВИБУХУ.

ВИЛКС-БАРЕ, ПА., 29. червня. — В шахті ч. 3. вуглевої копальні Лумис, що лежить недалеко від Нантиковку й є власностю Глен Алден Ковл Ко., наступив підземний вибух газів, якого жертвою впало 10 робітників. Двох майнерів: Карло Стрий та Отто Лайдберг погибли. З решти, яких відставлено до шпиталю, двох може теж померти.

НОВІ ГРОШІ.

ВАШИНГТОН, 29. червня. — Для всвяткowання памяти півторастолітної річниці істновання Злучених Держав федеральна минниця вибиває нові півдолярові монети, на яких будуть поміщені портрети Джорджа Вашингтона й Калвина Кулиджа. Се перший раз в історії Злучених Держав случається таке, що на монету бють портрет живучого президента.

ЗБІЛЬШУЮТЬ ДАЛІ ПРОГИБІЦІЙНУ СЛУЖБУ.

ВАШИНГТОН, 29. червня. — Сими днями прогибіційний уряд дістає додаткових 3 міліони долярів на виконування прогибіції. Всі майже округи дістали припоручення збільшити число спеціяльних агентів. Нюйорський округ, приміром, має дістати нових 400 агентів.

УЧЕНІ РОЗСЛІДЖУЮТЬ ОБЧИСЛЕННЯ БІГУНОВОГО ЛЕТУНА БЕРДА.

ВАШИНГТОН, 29. червня. — Національне Географічне Товариство покінчило вже свої обчислення над подорожю американського летуна Берда до північного бігуна. Після обчислень учених зі сього товариства Берд помилився о одну мінуту щодо часу свого перелету понад бігун.

БАТЬКО АРЕШТОВАНИЙ ЗА ВБИЙСТВО ДОЧКИ.

СІЕТЕЛ, 29. червня. — На приказ прокураторії арештовано тут нині Волеса Клойса Гейнеса, ветерана світової війни та брата визначного місцевого політика, якому поліція старається доказати, що се він задушив руками свою 20-літну дочку Силвію.

Тіло його дочки найдено ще 17. червня в одному місцевому парку з розбитою каменем головою. Через два майже тижні поліція шукала за вбийником, а нині арештувала батька як підозрілого за вбийство. Батько не жив з дочкою ще від розводу зі своєю першою женою, 16 літ тому. Дівчина прийшла жити до нього всего кілька тижнів тому назад. Він усе був подражнений, що приписував своїм пригодам на війні.

ПОСТУП ЗЕМЛЕТРУСІВ ЗАЙШОВ ДО АМЕРИКИ.

ЛОС АНДЖЕЛЕС, Каліфорнія, 29. червня. — Здовж цілого каліфорнійського побережа дався нині сполудня відчути легкий землетрус.

Відломки одного комина, що завалився від землетрусу в Санта Барбара, впали на голову 3-літної дитини, і вбили її на місци. Се була одинока жертва нещастя, яке зрештою нагнало людям богато страху, бо се якраз нині минає рік, як землетрус знищив цілу бизнесову частину міста Санта Барбара.

НІМЕЦЬ ПРИВОЗИТЬ ВИНАХІД ЯКРАЗ ПІДХОДЯЧИЙ ДЛЯ ПРОГИБІЦІЙНОЇ АМЕРИКИ.

НЮ ЙОРК, 29. червня. — На кораблі Зеланді приїхав нині до сього порту в дорозі на Півторастолітну виставу в Филаделфії Курт Цімерман, німецький винахідник, який каже, що він везе зі собою на виставу модель ним придуманої машини, яка рівночасно може виробляти хліб та виробляти алькоголічний напиток до висоти 98 процентів алькоголю.

СІОНІСТИ ПРОТИ КОЛЬОНІЗАЦІЇ НА УКРАЇНІ І КРИМІ.

БОФАЛО, 29. червня. — Річна конвенція Організації Сіоністів Америки ухвалила згідно з пропозицією свого предсідателя Липського резолюцію, в якій осуджує так званий російський кольонізаційний проект, за яким станув Обєднаний Комітет Розділу зі своєю 15-міліоновою кампанією. Резолюція заявляє, що сей план має на ціли відтягнути Жидів від заходів сіоністів кольонізувати Палестину як будучу домівку жидівського народа.

ЛЛОЙД ДЖОРДЖ НЕ ГОДЕН ВИСИДІТИ ТИХО.

ЛОНДОН, 28. червня. — Ллойд Джордж наробив ліберам нового клопоту, який, як кажуть, готов мати гірші наслідки як його промови в справі генерального страйку.

Він заявив, що колиб Христос був так зійшов з неба під час генерального страйку і заговорив про ту справу, то Винстон Черчіл та лорд Оксфорд булиб ту мову так сцензурували, що певно не лишилося би з неї нічого. Христови не були би навіть дали місця в урядовій газеті. Черчіл не був би допустив Христа, а навіть був би счеркнув його цілу проповідь на горі.

НОВИЙ ДОКТОР-ДЕНТИСТ УКРАЇНСЬКОГО РОДУ У ФИЛАДЕЛФІЇ.

Відомий український громаді у Филаделфії, бувший старшина Галицької Армії, громадянин Павло Дубас. покінчив перед тижнем на Пенсилвенійськім університеті студії в дентистичній хірургії і осягнув степень доктора в згаданій науці. На днях піддався він державному іспитови і тим покінчив вимагані законом науки. На сій підставі буде міг незабаром отворити свій дентистичний офіс.

Др. Павло Дубас звісний зі свого товариського поведення та громадянського життя. Межи иншим був він учителем української народної школи на Найставн, де зумів позискати для себе серця дітий і їх батьків. Треба надіятися, що др. Павло Дубас буде мати також і сердечне поперте від филадельфійської громади.

ВИЇЗД НА УКРАЇНУ.

Дня 15. травня виїхав з табору в Йозефові новий транспорт стрільців бувшої Галицької Армії в числі 100 осіб на Радянську Україну. З транспортом поїхало також кільканацять українських студентів, що покінчили свої студії в Чехословаччині.

БОРОТЬБА З МУХАМИ.

Передбачлива німецька преса звертає вже тепер увагу всіх, щоби не забували за боротьбу з мухами, заки ще їх мало. Коли нині вбємо одну муху — вбиваємо міліон, який з неї зродиться в літі. Це треба брати не як поетичну фразу, а дословно. Одна муха складає тепер 200—300 яєць. Після 12 годин виходять з них уже малі личинки, а ще 14 годин пізніще родиться муха, яка негайно починає продовжувати свій рід. Коли приймати, що половина мух є жіночого роду, тоді математики можуть ствердити, що з одної весняної мухи в літі є вже міліони...

БРАЗИЛІЙСЬКИЙ БАНДИТ.

Оcлавлений розбишака Лямпеон, про якого доносили часописи, що згинув в борбі з поліцією, жиє, і дальше рабує та розбиває, насилує жінок і виправляє оргії при трупах. Хоч недавно в Параіба прочухрала його поліція, убиваючи 11 осіб з його банди, він тепер знова зявився, звербував нових спільників і рабує дальше. Часописи кажуть, що за його злочини найбільше відвічальна є провінція Сеара, бо доси ще його не зловлено і не покарано. Так то воно діється, що нераз довгі часи злочинці гуляють по провінціях. Однак до часу, як кажуть люде, збанок воду носить.

ПРОЦЕС ЦІСАРЕВОЇ ЗИТИ.

Бувша австрійська цісарева Зита подала у Парижі в суд французьских золотарів Міненфельдів, обвинувачуючи їх, що вони при продажі габсбурських дорогоцінностей вели інтерес нельояльно. Париський суд відкинув скаргу Зити як безпідставну.

ДИТЯЧИЙ ТЕАТР ІМ. ФРАНКА.

Комісія в справі вшанування памяти Івана Франка в Київі ухвалила назвати Київський дитячий театр іменем Івана Франка.

ЗНОВА СТРАЙКОЛОМ СТРІЛЯЄ ДО СТРАЙКАРІВ.

ПАСЕЙК, Ню Джерзі, 29. червня. — Великий ткальняний страйк, який тепер переходить 23-ий тиждень свого існовання, зазначився нині вже другою стріляниною страйколома до страйкарів. Якийсь страйколом Мурин, подразнений кпинами страйкарів, виняв револьвер, стрілив і зранив Вальтера Брунка. Раненого в рамя відставлено до шпиталю.

В одному місці страйкарки напали на страйколомку та роздерли її на ній одежу. Поліція заступилася за страйколомку, а тоді страйкарки розігнали поліцію по всіх ...

В одному місці страйкарки напали на страйколомки та троха їх поколотили.

ЧИ КУРЕННЯ ШКОДИТЬ.

Курити, чи не курити? Зібравши, розібравши і провіривши всі докази „за" і „проти", професор Гомфрі Ролестон з Кембриджського університету" (в Англії) прийшов до висновку, що тютюн не такий вже страшний, як його малюють, але й для здоровля не дуже добрий.

Психольогічні спроби показали, що куреня зменшує умову діяльність і разом з тим здатність до праці на яких 10 до 23 відсотків. Можливо також, що коли курити дуже богато, то нікотина, яка заспокоює, усмирює нервну систему, через те також спричинює передчасне старіння.

Доказано теж, що курення тютюну спричинює деяке виродження артерій (жил), але нема підстави думати, що воно має якийнебудь значнійший вплив на так зване вапніння жил (склерозіс), яке взагалі приходить у старшім віці.

Значний вплив має курення на жолудок. Проміні „Екс" показали, що на яку годину жолудок робиться наче спаралізований, перестає стягатись і розтягатись. Це й пояснює, що закуривши відчувається менше голод.

Нема сумніву, що тютюн є шкідливий для здоровля, коли одночасно курити і вживати алькоголь.

ФАШИСТИ ПРОДОВЖУЮТЬ ДЕНЬ ПРАЦІ ТА ПЕРЕВОДЯТЬ ВЕЛИКУ ЕКОНОМІЮ

РИМ, 29. червня. — На засіданню кабінету міністрів Муссоліні вніс проект закона, який заводить великі зміни, а саме обмежує ввіз товарів до Італії та продовжує час праці у всіх ділянках о одну годину.

Закон забороняє далі будівлю нових люксусових будинків на протяг одного року та відчинення нових бар, каварень і нічних льокалів на неозначений час.

Часописи не можуть появлятися в більшім обемі як на 6 сторін. Газоліна до автомобілів мусить бути змішана з алькоголем італійського виробу.

Закон той держано довго в великім секреті, а оголошено допера вчера. Є він продовженнем тої кампанії, яку уряд розпочав тому два місяці взад, а яка має на ціли змусити консументів купувати тільки італійські товари.

В звязку з тим пороблено заходи, щоби піднести власну дешеву продукцію. Навіть не буде можна продавати чистого пшеничного хліба, бо він буде мусів бути змішаний хоч на 15% з яриною чи иншими продуктами.

Споживанне імпортованих товарів мусить бути обмежене до найконечнійшого мінімум. Спеціяльна комісія буде стерегти виконання тих всіх обмежень.

СМИТ ЖЕРТВУЄ $100,000 ДЛЯ БІДНИХ УГОРЩИНИ.

БУДАПЕШТ, 29. червня. — Фінансовий експерт, Єремія Смит з Бостону, який з рамени Ліґи Націй переводив санацію фінансів Угорщини, зрікся своєї дволітної платні в сумі $100,000 і передав її для бідних Угорщини та заявив, що найкращою для него заплатою є то задоволене, яке відчувають Мадяри з його праці.

Коли йому угорський премієр Бетлен вручив при пращанню чек на $100,000 як належитість за дволітну працю, Смит віддав чек здивованому Бетленови назад та заявив, що бідні Угорщини більше потребують тих грошей чим він.

Смит сам не є богатим чоловіком, але не хотів брати платні від народу, який находиться в так тяжкім положенню.

Коли Бетлен заявив, що цей державний видаток вже втягнений до книжок, Смит подав: „То втягніть його до приходів як жертву американського народа для угорського".

Смит відмовився рівнож від того, щоби прийняти якенебудь відзначення.

НЕ ПРИЗНАЮТЬ РЕЗЕРВИ ЯК ПІДСТАВУ АРМІЇ.

ЖЕНЕВА, 29. червня. — Тільки Америка й Німеччина голосували за тим, що вишколена резерва є великим практичним фактором при порівнанню уоружень на суші. 10 голосів заявилося за тим, що вишколена резерва не є жадною підставою для порівнання оружної сухопутної сили одного краю з другим.

Військові експерти заявили тільки, що треба узнати, що така резерва є тільки фактором, який відграє певну ролю при таких порівнаннях.

Генерал Ноленд заявив, що американська делеґація привязує якраз до тренованої резерви дуже велику вагу. Така резерва стає до оборони краю на кождий зазив як реґулярна армія. Европа має таку резерву, але Америка ні.

В АНГЛІЇ ПЕРЕЙШОВ ОСЬМИГОДИННИЙ ДЕНЬ ПРАЦІ В МАЙНАХ.

ЛОНДОН, 29. червня. — Ухвалено 355 голосами проти 163 закон, який заводить 8-годинний день праці в майнах.

Деякі вважають, що цей закон приспішить розвязанне вуглевої справи в Англії.

Дебата, яка велася в англійській палаті послів з приводу того закона, була дуже остра і визиваюча. Чути було такі епітети як: тхір, брехун.

БРІЯНД ДІСТАЄ ВОТУМ ДОВІРЯ.

ПАРИЖ, 29. червня. — Бріянд одержав сегодня в палаті послів вотум довіря, за яким заявилося 290 голосів. Проти вотум голосувало 130 послів. Правиця здержалася від голосовання і жде на те, яке становище займе новий уряд в справі француско-американського договору в справі платні довгів. З заяви уряду виходить, що той договір буде ратифікований тоді, коли через него не потерпить суверенність Франції та коли прийде до порозуміння передом з Англією що до сплати довгів та з Банком Франції, Банком Англії і Федерал Резерв Бенк що до стабілізації французької валюти.

МАСОНИ НЕ ЗАМІШАНІ В АТЕНТАТ НА МУССОЛІНІЯ.

РИМ, 29. червня. — Фашистська преса посуджувала італійську масонську льожу, а зглядно її Великого Майстра Доміціо Торріджіані, будьто би він мав аранжувати минулого року атентат на Мусолінія.

Судове слідство не виказало однаке досі нічого такого, на підставі чого можна би припускати про якунебудь звязь масонів з атентатом.

Сам атентатчик Занібоні перечить тому, щоби масони давали йому якунебудь поміч або наклонювали його до атентату чи якогонебудь виступу проти фашистів.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодинокє число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

СІОНІСТИ Й ЖИДІВСЬКІ КОЛЬОНІЇ НА УКРАЇНІ

Минувшої неділі почалася в місті Бофало, в стейті Ню Йорк, конвенція Сіоністичної Організації Америки, яка обєднує в собі американських Жидів, які стоять за відбудованием жидівської держави в Палестині.

Отвираючи конвенцію, президент її Луис Липський доторкнувся межи инчим болючого питання жидівської кольонізації на Україні й Кримі. Відомо, сі кольонії почав організувати московський большевицький уряд; він використав скрутне положеннє жидівського міського пролетаріяту, купецького й професійного, зруйнованого війною, революцією, погромами й комуністичними експериментами, і нібито для їх ратунку почав визначувати спеціяльні райони для жидівських кольоній на Україні й Кримі.

Українське громадянство виступило сейчас з осторогою перед сими заходами московського уряду. Воно звертало увагу, що московський уряд на Україні зненавиджений як уряд чужий, як уряд накинений, та що через те й кольонізаційні заходи московського уряду не будуть привитані українськими селянами. Українське свідоме громадянство остерігало, що питаннє пожиття жидівських мас з українськими можуть як слід розвязати лишень на спілку Українці й Жиди, а не лапа чужого уряду. Всяке накидуваннє розвязок з Москви мусить лишень причинитися до дальшого взаїмного дражнення сих двох народів. Таке подражненнє може бути в інтересі Москви, яка хотілаби представляти себе перед світом за покровителя Жидів на Україні й необхідного поліцмена на Україні, але се не є в інтересі ні Українців ні українських Жидів.

Сі голоси українського народа не все находили належний відгук серед жидівства. Доказом відношення Жидів до сього проєкту є хочби недавна кампанія збирання 15-міліонового фонду на жидівські цілі, яку заряджено в Америці, а з якої львину частину призначено якраз на піддержаннє жидівських кольоній на Україні й Кримі. Нині нема просто тижня, щоби з Европи не приїхав сюди якийсь жидівський діяч та, поснідавши з Раковським в Парижі, або зі Смідовичом у Москві, не росповідав чудес про доспіхи жидівської кольонізації на Україні.

Про се питаннє й заговорив тепер на конвенції жидівських сіоністів їх президент. Липський без обиняків осудив проєкт жидівських кольоній на Україні й Кримі в теперішній формі. Правда, з газетних донесень виходить, що він виступив проти проєкту виключно зі становища прихильника сіоністичної держави в Палестині, якій проєкт жидівської кольонізації „на полудни Росії" сильно розбиває роботу. Однак, він не поминув теж зазначити, що пропаганда за жидівською кольонізацією на Україні й Кримі зміряє до того, щоби представити Жидам сю кольонізацію як щось, що може заступити Жидам Палестину, тоді як се не є можливе. Він протестував далі проти вживання для цілий підпомоги жидівській кольонізації на Україні й Кримі кличів допомоги терплячим Жидам східної Европи.

Слова Липського завинені в делікатні папірці, особливо старався він не образити ні одним слівцем большевицького уряду, і немов з московських підручників говорив все про „південну Росію" не згадуючи ні словом України, все таки його слова мають певне значіннє як спроба критики проєкту, який не вийшов з чистих намірів і не може видати добрих плодів.

ОДНАКОВЕ ДЕРЕВО — ОДНАКОВІ ОВОЧІ

З Москви доносять, що двох визначних комуністичних чиновників, установлених зарядчиками діточої кольонії в башкірській области, своєю недбалостю й корупцією довели до занепаду цілої кольонії, на яку уряд видав богато гроша.

З Риму кождого дня доносять про арештування нових урядників, умішаних у ріжні урядові скандали й надужиття. Саме тепер ведуться арешти за банкротство великого Рільничого Банку в місті Пармі, в яке вмішані визначні члени фашістської організації, себто правлячої партії.

З Варшави знова доносять, що там у Варшаві мали відслонювати памятник маршалкови Пілсудському, але відслонення не могло відбутися, бо офіцир, який мав командувати цілою парадою, дістався з 80 союзми темницю до тюрми за те, що брав гроші за звільнюваннє новобранців від військової служби.

Маємо в сей спосіб з трох ріжних жерел вістки про наскрізь подібні явища: корупція урядників, покликаних до піддержання законів. Три приміри однакових плодів з нібито ріжних дерев: з большевицько-комісарської диктатури комуністичної партії; з дрібно-буржуазної диктатури Мусоліні; та з військової диктатури Пілсудського. Та хоча на верха сі три дерева відмінні від себе, мимо сього вони мають зі собою спільне одно: диктатуру, себто пануваннє жмінки людий при помочи військового насильства, пануваннє без контролі населення. Ся власне безконтрольність, невідвічальність уряду перед народом і викликує огидні надужиття власти, роскраданнє державного добра, самолюбну наживу урядовців. Кождий з трох урядів поступить з провиненими суворо, але в сей спосіб він від дальших надужить не вкоронить. Вина тут не в поодиноких людях, а в цілій системі безконтрольности.

З ОБЄДНАННЯ.

(Комунікат ч. 18).

Місячне засіданнє екзекутиви відбулося дня 26. червня під проводом заст. предсідателя п. С. Ядловського.

По відданню пошани полягшим на вулицях галицьких міст героям, обговорено і вирішено слідуючі справи:

УДІЛЕННЄ ВІДПУСТКИ ПРЕДСІДАТЕЛЕВИ.

Секретар відчитав письмо предсідателя Обєднання о. В. Сполітакевича, в якім він доносить, що послідне засіданнє екзекутиви, яке тревало понад 5 годин так підорвало його здоровлє, що він змушений повинуватися вказівкам лікаря і зрезиґнувати з уряду предсідателя.

З огляду на дійсно серіозну серцеву недугу предсідателя вирішено: Резиґнації не приняти до відома, а уділити предсідателеви відпустку, на разі аж до річних зборів Виконавчого Комітету Обєднання. До сього часу буде виконувати обовязки предсідателя п. Семен Ядловський як найстарший віком містопредсідатель.

ДЕСЯТІ РОКОВИНИ СМЕРТИ ІВАНА ФРАНКА.

Стверджено з радістю, що поклик Обєднання в справі святкування десятилітних роковин смерти Івана Франка стрінувся з загальним признанєм. Зі всіх сторін нас повідомляють про відбуті торжества або ті, що до яких робляться приготовання. Ми певні, що до осени не буде ні одної місцевости, в якій не віддано би пошани памяти Івана Франка, бо, як це було оголошене в нашій відозві:

„Іван Франко не тільки сам горів найсвятійшою любовю до свого народу, але зумів своїм огненним словом вщіпити ту любов в серця міліонів. Він не тільки сам жертвував весь труд свого життя для піднесення нашого народу, але вмів виховати серед найбільшої байдужности, заскорузлости і безідейности нове покоління, що пішло кров проливати за свій нарід і за його кращу будуччину". Бо

„Він не тільки сам не сумнівався в воскресний день нашого повстання, але заставив нас всіх вірити в то воскресенне, а в слід за тим і працювати в тім напрямі, щоби чимскорше прийшла та хвиля, коли зможемо бути державним народом і станути як хазяїн домовитий у своїй хаті і на своїм полю". Бо

„Іван Франко малював в своїх творах поти, що течуть з чола працюючих і словом сильним мов трубою звав за собою міліони до боротьби за поступ, щастє і волю. І там, куди тільки доходило слово Франка, родилися сила й завзяттє; там не ридали а добували кращу долю в боротьбі".

В ціли поширення в народніх масах оттих саме ідеалів, які мин тут тільки загально підчеркнули, зарядило Обєднаннє свято поширення культу Івана Франка. Йдучи в тій справі за приміром рідного краю та не надіючися, що цю справу може стрінути якийнебудь опір.

В звязку з тим ото нашим заряденням стоїть слідуюча справа:

ВИСТУП О. ВАЩИШИНА З ОБЄДНАННЯ.

Секретар Обєднання виготовив з нагоди свята Франка відозву „В Десяті Роковини Смерти Івана Франка", під якою підпис дала цілу екзекутиву і всіх членів Виконавчого Комітету та вислав її до проголошення в тих органах, які стоять в звязи з Обєднанням. Відозву ту екзекутива в цілости і без дискусії одобрила.

По проголошенню відозви появилася в часописи „Америка" заява о. Стефана Ващишина, канцлера греко-кат. єпископа Богачевського і члена Виконавчого Комітету Обєднання, в якій він подає, що він відозви Обєднання в справі святкування десятих роковин смерти Франка не підписував.

Супроти цеї заяви звернувся секретар Обєднання др. Мишуга до о. Ващишина з письмом в якім ствердив, що такі відозви Обєднання в загально-народних справах появилися вже з рамени Обєднання много разів та що ніколи не висилано їх до апробати всіх членів Виконавчого Комітету. Ніколи не було досі рівнож і ніякого спротиву задля цього. Тимбільше годі було тепер припускати, щоб міг вийти такий спротив з чийогонебудь боку, коли ходить о свято Франка. Ствердивши, що о. Ващишин був навіть при кінці послідного засідання Обєднання і свого підпису на відозві не квестіонував, запитав тепер др. Мишуга о. Ващишина офіціяльно, чи він годиться з відозвою Обєднання в справі свята Івана Франка.

На те відповів о. Ващишин, що він резиґнує з уряду члена Виконавчого Комітету Обєднання, а в справі свята Франка покликується на статтю, уміщену в 67 числі „Америки" з дня 12. червня під заголовком: „Культ пок. Івана Франка і Большевики", під якою, як каже о. Ващишин, може він з цілою совістю підписатися.

По відбутій в тій справі дискусії вирішено: приняти резиґнацію о. Ващишина до відома, вже з того згляду, що становище о. Ващишина супроти віддання пошани нашому Великому Вчителеви і Каменяреви розходиться з нашими поглядами так далеко, що Обєднаннє було би змушене й без того витягнути супроти нього статутом приписані консеквенції. При тім зазначуємо, що о. Ващишин своїх обовязків як член Виконавчого Комітету Обєднання не виконував.

ОБЄДНАННЄ І ЧАСОПИС „АМЕРИКА".

Піднесено, що орган „Провидіня" „Америка" змінив свої відносини до „Обєднання", від часу, коли його редактором став др. Осип Назарук. Бо не тільки, що не поміщує урядових комунікатів Обєднання, ні навіть відозви в справі відсвяткування десятих роковин смерти Івана Франка, але веде заразом того рода політичну пропаганду, яка противиться політичній платформі Обєднання, якого членом основником є рівнож між иншими і „Провидіня".

В тій справі вирішено: Звернутися до екзекутиви „Провидіня" і просити вияснення в тій справі з виразним підчеркненєм, що ми не беремося критикувати ні самої організації ні її органу, ні не вмішуємося у внутрішні справи організації, а тільки порушуємо політичний і загально-народний бік справи і то остільки, оскільки ті справи звязані з нашою спільною політичною програмою і тою народною роботою, яку ми були звикли досі весь час спільно і в повній згоді вести.

ДОПОМОГОВА АКЦІЯ ДЛЯ КРАЮ І ОБЄДНАННЄ.

Ті, що будували Обєднаннє, мали тільки одну ідею на увазі: дати звідси по змозі як найбільшу матеріяльну і моральну поміч на цілі визвольної боротьби в рідним краю. Обєднаннє служило весь час вірно тій ідеї і через те тішилося загальною симпатією серед нашого громадянства в Америці і в старім краю, а висували проти Обєднання ріжні арґументи головні ті елементи, які були противні всякій народній роботі та виступали проти допомогової акції особливо тому, щоби самому тих жертв не давати.

Як всяка організація так і Обєднаннє старалося зовсім природно зосередочити акцію допомоги, вважаючи це за доцільне і корисне для самої акції. Тим не хотіли ми припинити ніякої другої ініціятиви в справі допомоги рідному краєви, бо ми є тої думки, що краще, коли нарід збирає і висилає жертви до краю навіть поза нами, як би не мав їх зовсім складати. Ми не хотіли задержати при собі монополю на збірки, а тільки хотіли піддержати і поширити саму ідею допомоги Рідному Краєви.

А що шлях наш був правильним, видно з того, що жертвенність з року на рік збільшалася, а тим самим і збільшалася наша допомога для старого краю.

В тій одначе допомозі дається заввважити в послідних часах великий застій. Його початок датується особливо від того часу, коли греко-католицька епархія почала на власну руку видавати зарядження що до збірок на рідний край. Новий греко-кат. єпископ др. Констянтин Богачевський, відіяся мимо виразних кількакратних осторог світських і духовних громадян неприхильно до всякої народної роботи, яку вела би якаснебудь світська організація, яка не стоїть під його покровом.

Єпископ Богачевський, засуває собі, що Обєднаннє як загально-народна організація, яка не звертає уваги на релігійні переконання своїх членів а репрезентує тільки Обєднаннє національних сил, таки під його єпархію не піде. Тому зачав вживати своєї духовної власти на те, щоби відтягнути підчинене йому духовенство і вірних від допомогової акції через Обєднаннє, натискаючи на них, що коли вже хочуть посилати жертви, так хай посилають лишень через його руки.

До приходу еп. Богачевського до Америки укр. кат. духовенство відзивалося на заклики Обєднання в справі допомоги Рідному Краєви. Само складало жертви і взивало до жертв своїх вірних. Тепер одначе 95% того духовенства відноситься до акції Обєднання байдужно. Навіть ті священники, що самі давнійше збирали жертви, тепер їх не збирають. Не збирають, бо не хочуть їх висилати до Обєднання або до краю зі страху перед втратою ласки в єпископа, а до єпископа не висилають, бо в многих громадах самі люде тому противні: Вислід з того такий, що рідний край не одержує в найтяжших часах тої допомоги, яку всетаки можна би звідси добути, та що жертвенність в застрашаючий спосіб паде.

Подаємо ті факти до публичного відома, будучи цего переконання, що промовчуваннє їх не помагає, а тільки шкодить загально-народній справі в Америці, а рівнож, і то головно, цілій допомоговій акції для краю.

Взиваємо заразом всіх свідомих громадян до дальшої праці і витревалости. Перепони, які нам треба тепер усунути, не страшні, коли ми тільки схочемо глянути правді в самі вічи.

Наша організація вийшла з народа, народови служить і нарід нею править. Через те не сумніваємося, що нарід буде її попирати далі. Власними силами побудували ми Обєднаннє, щоби в тій спосіб започаткувати злуку всіх творчих сил нашої еміґрації. О власних силах держимося і на власні сили уповаємо. Хто так розуміє справу, хай стає в наші ряди, до боротьби за кращу долю, хай сам складає і від других збирає лепту на визволенне рідного краю.

СИНОДАЛЬНІ ОТЦІ І ОБЄДНАННЄ.

По відчитанню письма Синодальних Отців зі Львова, в якім вони нас просять, щоби Обєднаннє зайнялося долею укр. кат. церкви під Польщею, вирішено узнати оборону української греко-католицької церкви перед Польщею і Римом за загально-народну справу і в звязку з тим використати надіслані нам меморіяли і матеріяли для пропаґанди української справи взагалі.

Семен Ядловський,
заст. предс.;
Др. Л. Мишуга, секр.

ВІРНІ ПОЛКИ.

Польська преса, спантеличена варшавським переворотом, має клопіт з оцінкою поведінки війська, яке не слухало приказів бувшого свого президента та його уряду. Вшехпольські публицисти вилізають зі шкіри, щоб одною рукою льояльно підписуватись під пацифікаційними тенденціями нового уряду, а другою вказувати народови на ті полки, що до останньої хвилини боролись проти цього уряду і нині ще не хотять піддатись його приказам. Ситуація преглупа та препогана. Найвірнішими жовнірами Річипосполитої є ті, що не хотять присягати на вірність новому урядові, з яким покищо погодились навіть ті, що його провідника називали врча „вархолом". І добалакались. Дня 21-го травня „Слово польске" дає таку сензацію під грубезним заголовком: „Подив Німців для познанських полків. Німецько-данцігська преса пише далі широко про події в Польщі. Пишучи про поведінку познанських полків, складених здебільша з Білорусинів і Українців, „Данцігер А. Нахріхтен" висловлює подив для дисципліни, яка панує в цих полках і каже: Зачудування мусить викликати звістки про те, що Білорусини та Українці, втягнені здебільша до познанських полків, без огляду на протидержавну агітацію українських і білоруських політиків, є, як виявилось, добрими жовнірами, яким можна довіряти і які без вагання йдуть зі своїми полководцями". Прошу уявити собі комізм ситуації: „Слово польске", крізь якого горло не може навіть перелізти слово „Українець" у ненависти до марш. Пілсудського дійшло до того, що величає полки складені з Українців, як єдино-вірні польські полки. Чи воно поважно вірить у це — инша справа. Наявність фанатиків є безмежна. Чорносотенна російська преса також залюбки виявила свою суспільність, що найвірнішi цареві є польські полки.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

ЯК БУДУЄМО СИРОТИНЕЦЬ У. Н. СОЮЗА.

35.

Братство св. Йоана Хрестителя в Джерзі Сіті, Н. Дж., відділ 113. Українського Народного Союза.

Уряд відділу предложив справу будови Сиротинця на місячних зборах у червни. Хоча на зборах не було відповідного числа членів, і справу треба було через те відложити до другого місяця, мимо сього справу присутні дискутували, а всі забираючі слово підносили, що вже крайна пора, щоби українські іміґранти виставили для себе Сиротинець.

36.

Відділ 8. Українського Народного Союза, в Йонкерс, Н. Й.

На зазив Хвального Комітету Сиротинця У. Н. С. я поступив після його програми. Зараз на першим мітингу в маю я прочитав своїм членам поклик і в дійсности члени зрозуміли добрі Ваші діла і зараз ухвалили дати з каси 25 долярів. Кромі сего кождий, котрий лишень мав, дав по долярови. Таких було 18. Решта не були приготовані, бо не знали, яка справа буде порушена. Я сю збірку заraз вислав в маю.

Відтак сего місяця червня ми знова призбирали 16 долярів і зараз вислали чеком і так далі будуть збирати. Дай Боже, щоб наш Сиротинець У. Н. С. в короткім часі був здійснений! Желаю Вам найліпших успіхів в Вашій так гуманній праці. — Остаю з братним поважанием, Василь Мандзій, секретар 8-го відділу.

37.

Відділ 42. Українського Народного Союза в Пасейку, Н. Дж.

З причини великого страйку тут в Пасейку, котрий ведесь уже двайцять тва тижні, не можливо зібрати під теперішну хвилю нічого на Сиротинець.

З каси рівнож не мож нічого висилати, бо уряд відділу 42. через страйк теж богато має клопоту з неплаченєм місячних членських вкладок до Союза. — Володимир Лелет, предсідатель; Онуфрій Свитак, секретар; Т. Мухний, касієр.

38.

Українське тов. „Зоря" від. 69. Українського Народного Союза в Ню Йорку.

Посилаємо Українському Народному Союзови чеком яко жертву на Сиротинець суму 45 долярів а поодинокі члени зложили 20 долярів.

Признаємо, що се жертва не велика, та якраз в сей час нам не можливо більше жертвувати. За те ми віримо, що наші члени є свідомі того, і не пожалують щирої жертви на таку гарну ціль. На те й наше товариство вибрало спеціяльного касієра, який має збирати жертви між членами.

Желаємо Вам як найліпшого успіху і віримо, що в короткім часі будемо мати Сиротинець при У. Н. Союзі. За уряд товариства: — А. Гаврис, предс.; Н. Ковбасник, секр.; Н. Сулима, касієр.

39.

Товариство імени Івана Франка в Филаделфії, відділ 83. Українського Народного Союза.

Справу Сиротинця при Укр. Нар. Союзі взято під розвагу на мітингу дня 20 червня та ухвалили одноголосно, що кождий член нашого Тов-а має зложити на сю ціль до найменче одного доляра. Збірку вже розпочали, але ще не висилаєм, бо всіх не зібрали. При тім наші члени заняті збиранем жертв на памятник Івана Франка і по скінченню одно возьмуться до другої. — За уряд: Р. Караїм, предсідатель; Р. Карбівник, секретар; І. Савчин, касієр.

ДРУКАРІ „АМЕРИКИ" ПРО ДРА. НАЗАРУКА.

Громадяни Т. Сарахман і Ф. Шнурер, друкарі „Америки" прислали до поміщення в „Свободі" копії своїх листів, які вони вислали до видавців часопису „Америки".

I.

Филаделфія, 19. червня, 1926.

До п. Петра Кирилюка,
управителя друкарні і часопису „Америка".

Вельми Шановний Добродію:

Від 15. квітня 1924 р. до нинішного дня я працював в друкарні під Вашим зарядом як наборщик (на линотайп-і) при газеті „Америка". Весь час я старався виконати свої обовязки як найбільш совісно і думаю, що з моєї праці так Ви, як і кожний редактор „Америки" були вповні задоволені. Як чисто технічний робітник я не вважав своїм правом втручатися і ніколи не втручався в редагування газети і набирав кожну статтю як найліпше міг, не дивлячися на те, чи її зміст і орієнтація годилися з моїми думками чи ні. Як громадянин я їх міг мати і виражувати в громадськім життю, але в друкарні я виконував свою роботу чесно: льояльно проти Вас, проти бувшого редактора Цурковського і проти видавців „Америки", організації „Провидіння". На протязі більш як двох років я не чув від нікого закиду що до своєї роботи, ніколи не думав її покидати і Ваша ділова і тактовна поведінка упевняла мене в тім, що в друкарні „Америка" я попрацюю ще бодай пять літ.

Але при теперішнім редагуванню „Америки" я чую, що як Українець, як громадянин і як людина, що хоче чесно жити, не смію ніяк прикладати своїх рук до видавання цеї газети. Справа не в політичнім напрямі. Як знаєте, я совісно і без друкарських помилок набирав всі „орієнтації" бувшого співредактора і доктора С. Демидчука, даючи тим доказ своєї терпеливости і витревалости в роботі, яку мені призначено робити. Але відколи редактором став доктор О. Назарук, я дістаю до друковання не лише рукописи з ще новими „орієнтаціями", але й з плюгавою лайкою на все українське, на свій нарід, на всіх людей, що коли небудь працювали на українськім полі.

Те плюгавлення почалося з першого числа „Америки", виданого теперішним редактором і продовжається по сегодня. Фантазія п. Назарука не пропустила ні слів Шевченка, ні памяти Франка, ні могил тих, що в бою положили свої голови за волю України. Я сподівався, що уряд „Провидіння" вплине на него, щоби хоч перестав робити сором організації, котра видає „Америку", тим більше, що серед українського громадянства зростає все гірше обурення проти сеї деморалізації.

На жаль, мої сподівання не справдилися. Навпаки, ще вчера заявив нам — мені і мому товаришеви в друкарні Ф. Шнурерови — п. Назарук, що буде газету редагувати далі так, як доси.

Ні перед власною совістю ні перед громадянством я не можу брати на себе одвічальности що — хоч лише технічною роботою — причиняюся до поширення тої ганьби і тому прошу Вас, прийміть до відома, що з днем 21. червня ц. р. я перестаю працювати в друкарні „Америка".

З правдивим до Вас поважанням,

Теодор Сарахман.

II.

Филаделфія, 19. червня, 1926.

Вп. П. П. Кирилюк,
управитель друкарні „Америки".

ВП. П. Кирилюк!

Отсим прошу Вас приняти до відома, що від понеділка, 21. червня ц. р. я мушу зрезигнувати з своєї роботи в друкарні часопису „Америка", і прошу Вас наперед вибачити мені за клопіт, який може Вам справити мій вихід з друкарні.

Одначе працювати дальше я не в силі. Наймаючись до праці в Вашій друкарні, я не знав, яка вона буде тяжка, — не фізично, але морально. За тяжко мені друкувати ті статті, якими редактор „Америки" в кожнім числі поганить і висміває український народ і українську справу.

Як знаєте, богато людей не відріжняє редакційної роботи в газеті від технічної, як моя, і будучи в Филаделфії, я зазнав того, що люде показували на мене пальцями так само, як на п. Назарука: оце той, що друкує в „Америці" те хрунівство і нечесть.

Як Українець, як бувший січовий стрілець на Україні і як член Січової організації в Америці, я мушу відкректися від всякого звязку з газетою „Америка".

З правдивою пошаною,

Флоріян Шнурер.

МІТИНГИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

ПАТЕРСОН, Н. ДЖ. Тов. ім. Т. Шевченка, від. 64, повідомляє всіх своїх місцевих і позамісцевих членів, що піврічний мітінг відбудеться в суботу, дня 3. липня, о год. 7-ій вечер, у звичайній гали під ч. 435 Мейн ул. Взивається всіх членів прибути на сей мітінг, бо будуть важні справи до полагодження. Кождий член повинен вирівнати свій довг. Звертається увагу тим членам, що люблять затягати з плаченнєм вкладок по пару місяців, щоби на будуче, коли не можуть заплатити на час своїх вкладок, повідомляли секретаря. В противнім разі будуть суспендовані. Кождий член повинен постаратися привести хоч одного нового члена на сей мітінг. Неявившийся член на мітінгу підлягає карі після статута. — Д. Ридчук, пр.; Г. Ничка, кас.; М. Сасс, секр.

ЧЕСТЕР, ПА. Тов. Запорожська Січ, від. 388, повідомляє своїх членів, що піврічний мітінг відбудеся дня 4-го липня, на гали церковній, о годині 1.30 пополудни. На тім мітінгу не повинно бракувати ані одного члена, бо є важні справи до полагодження, які мусять бути рішені всіми членами. Неявившийсі члени на сім мітінгу будуть карані після статута. — Г. Мисшин, предс.; Ю. Бриндилевич, кас.; П. Огар, секретар.

ЯК НАЙКРАЩЕ ВИКОРИСТАТИ ЛІТО.

Куди їхати на літню відпустку? Як найкраще використати літо для покріплення тіла й духа? Хто дійсно хорий, той хай порадиться лікаря. Хто не є хорий, лише виснажений або нервовий, знеохочений, перепрацьований, — хай іде в лісисті околиці, де спокій і природа наново вспокоять надірвані нерви.

Але всі люде, що приневолені більше сидіти, отже ті, що працюють по офісах, письменники, вчителі, потребують підчас відпочинку більше руху по горах і долинах, лісами й левадами, бодай які дві-три неділі. Вернуть сильні на тілі й на души.

Для слабовитих, худощавих, для реконвалєсцентів (виздоровців) добре є перебути відпустку в такому лісистому селі, де дістане доволі молока, масла й меду (не фальшованого), де міг би вигріватися в гамаку.

Для одного потрібні є для здоровля мандрівки, фізичні вправи, инший потребує доволі сну а ще більше спокою. Справжнє покріплення й відсвіження може дати лише спосіб життя зовсім противний нашому званню.

Зле роблять ці мешканці великих міст, які після неспокійного життя в зимі, їдуть над море, а там покріпляються лише обідами, театрами й иншими розривками. Не модні купелі й не світові літнища поможуть їм, лише поміг би їм побут у самітньому селі серед ліса або в горах. Хоч у такому селі нема мінеральних вод, то є лічничі сили природи. Там літник зовсім свобідний від гамору й метушні, як то буває по світових купелевих місцевостях чи в літницах, де аж роїться від гостей. Скука і це, що ми свобідні від щоденної праці, ділають також знаменито на наше здоровля, — то також лічення. На проходи йти з малим товариством; душевний стан терпить також наслідком безупинних розмов, і дебат. Більше бувати на воздусі, вилежуватися на сонці, соняшне світло найпотрібнійше для здорового життя, крім того легкий одяг, без ковнірця, без камізольки, туристична сорочка, часом і без капелюха. Невибагливий, покріпляючий харч, спокій і сон то три найважнійші умовини для поправи надірваного здоровля.

Передусім важне таке спокійне життя для тих людей, які не відчувають, або не хочуть признати, що вони нервові. Вони непосидющі і вакації для начеб не вакації. Тому не дивниця, що по вакаціях вертають до праці такісамі змучені або й ще більше.

Зовсім инакше мусять лікуватис яті, які жиють більше сидячи. Понайбільше недомагань походить у них з жолудка. Органи й жили здушені від частого сидження, спричиняють часто забурення в травленню і крови, а дальшим наслідком того є найріжнороднійші недуги: отяжілість, тиснення в жолудку й кишках, затвердження (обструкція), гемороїди, недомагання в печінці, нирках і жовчі. Коли чоловік, що мусить багато сидіти, ще перебірчивий у їді й любить багато випити, то він робиться отяжілий; фізичний рух запірає в нього віддих. Такі люде вмирають часто на апоплєксію, звапніння жил. Отже літні вакації вони повинні вихіснувати на те, щоби усунути недомагання жолудка. То можуть осягнути глибоким віддихом, гімнастикою й мандрівками. Чотири рази на день якийсь час на свіжому воздусі глибоко вдихати й видихувати. При видихуванні втягати жолудок, при вдихуванні розширувати його й підносити високо плечі. То добрий масаж жолудка, а легені коли при цьому сильно працюють, ділають таксамо як ссуча помпа — потягають до обігу кров, яка є в жилах. Вставати рано в пятій годині. Вчасно йти спати, вчасно вставати — то перша заповідь здоровля. Не спати більше як вісім годин, зараз після першого снідання маширувати 2—3 годині, коли можливо то в гори. На рівнинах приспішеною ходою, в діл можна й бігти трохи. Потім добре натерти тіло („фротерувати") і вмитися (ціле тіло). Пополудні воздушна або сонішна купіль; купіль таку брати легенько зодягненому, на скраю ліса, навіть кілька годин. Після кількагодинного маршу знову натерти тіло й облитися цілому. Але ніколи не забувати правильно глибоко віддихати.

Все те вказівки, правильно й обмитися цілому. але ніколи не забувати правильно глибоко докладно виконувані, мусять помогти. При цьому шукати все нових вражінь (отже зміна оклиці, товариства). То відсвіжує, відмолоджує.

(Д. Г. Т.)

В. Будзиновський.

ЯК ПАН РАДНИК ОЖЕНИВСЯ.

ОПОВІДАННЄ.

(17)

— Не дурю, бо він сам сказав мені, що йде. Разом зі мною вийшов з хати.

— Якеж діло ви маєте до Мошка?

— Хочу від него довідатися, хто такий той радник.

— Але як пійдемо під готель, то ви йдіть вперед. Я лишуся так, щоби він, як є дома, з вікна не бачив мене.

— Добре. Як його нема дома, то я увійду в його комнату і крізь вікно гукну на тебе. Тоді й ти зайди.

— Та до него? До його хати? Дівчина до хати мущини?... Ще й по тім, що сталося! Ви, вуйку, й не подумаєте, що кажете.

— Передовсім, ся хата, то готель, до котрого кождому вільно увійти.

— До хати вільно. Але ви хочете до його комнати і мене тягнете туди.

— Як радника в тій комнаті нема, то ся комната Мошкова, не його. Впрочім, ти повинна бути цікава, як є в комнаті твого, за годину-дві... суджeного.

— За годину-дві покажеся, що все те ваші фантазії.

— Говориш і сама не віриш. Не віриш, бо не хочеш вірити. Бо хочеш, щоби моя була правда. І рацію маєш, як не віриш собі, а мені. Ходім!

Пішли і по дорозі далі балакали, сперечаючися на сю тему. Віра і не стямилася, як обоє станули перед входом до готелю.

— Сядь тут на лавочці, я піду до Мошка — Клим сказав і щез в сінях готелю.

— Радник дома? — Клим спитав, увійшовши в пекарню, де був Мошко.

— Пішов — Мошко відповів — Верне аж на обід.

— Шкода. Я хотів його запросити на обід до нас.

— Не робіть мені конкуренції. Я хочу заробити.

— Не втратиш. Як я його висватаю, то будеш мати ще й його жінку. Відібєш собі той один обід.

— Як ви його висватаєте, то він цілком піде від мене. Пані Муркова має власну хату і варить добре.

— Як він ожениться з Мурковою, то я оженюся з Вірою. В хаті я лишуся тільки з жінкою, бо тещі у себе не хочу мати.

— Та хиба так. Ви, пане, мабуть ваґон долярів привезли з собою.

— Аж ваґон? По чім міркуєш?

— Бо... бо... Не сердьтеся, але панна Віра така молода... Аж жаль... і... і... і небезпечно мати таку молоду жінку... Ще як вона для гроший вийшла за старого...

— Буду пильнувати!... Куди радник пішов?

— Пішов у ліс, ось тим зрубом. Казав, що за годину, за півтора буде в малинвику, бо він любить їсти малини просто з корча до губи.

— Чи можна заглянути до його комнати?

— А чомуж би ні! Ви його знакомий. Ви у него вже були. Я знаю вас, знаю вашу ґаздиню, будучу тещу...

— Не плети дурниць! Я йду до його комнати. Перед хатою на лавочці сидить панна Віра. Попросіть її, щоби також прийшла. І ви прийдіть з нею.

— Я? Та чого? Нащо мені пхатися там, де сидить пара, що ось-ось... Я розумію вас. Ви хочете, щоби вона не соромилася прийти сюди... тільки з вами. Добре. Приведу її до комнати і... ви вже не потребуєте давати мені знаків. Сам вийду і лишу її з вами.

— Жиде, не будь безличний! Не відійдеш, бо ти будеш нам потрбний. Мені і їй. Щось нам скажеш.

— Що таке?

— Се й вона мусить чути. Щоби не розказувати раз мені, раз їй, розкажеш, коли вже обоє будемо в купі. Вийдемо разом з тобою, щоби не пішов поговір.

— Нащо має йти поговір? Ніхто не бачить, я нікому не скажу.

— Як би не те, що хочу бути в згоді з тобою, то... бігме, рука свербить!

— Ну, ну. Будемо в згоді.

Жид вийшов по Віру. Не хотіла йти. Аж коли Мошко запевнив, що радник верне аж на обід, та що в комнаті будуть всі трое, пішла.

— Скажи нам, Мошку, хто такий той радник? — Климецький спитав Мошка. — Як він звеся і який він радник?

— Або пан не знають? — Мошко відповів.

— Відкиж я можу знати? Я що лиш з Америки приїхав і тут ще віяких знакомих не маю. Того й я прийшов до тебе.

— А паннунця не знають? — жид звернувся до Віри. — Або мама?

— Ніхто не знає, — Віра відповіла.

— І я не знаю, — жид сказав. — Він мельдункової карти ще не виповнив. Попрошу його нині.

— Мені дуже треба знати, як він звеся, що він за радник і відки приїхав, — Клим сказав. Не могли би ви, як він вже виповнить мельдункову карту, прислати по мене вашого хлопця?

— Дуже радо. Скоро прийде на обід, попрошу його.

— Може він сам скаже мені, бо я тепер піду також на малини. Може там зійдуся з ним.

— Мойше! — Хтось крикнув за дверми.

— Жінка кличе. Заждіть хвилю, зараз прийду — жид сказав і вибіг.

По хвили жид прийшов і плаксивим голосом сказав:

— Ви питали, де можна знайти того радника. Ви хочете іти на малини, щоби з ним зійтися. Вже не трудіться. Його вже нема. Цілком нема.

— Відіхав?! — скрикнули нараз Клим і Віра.

— Відіхав, лишивши тут свої річи? — додав Клим.

— Не відіхав, а поплив за водою, — жид відповів, киваючи сумно головою.

— Ішли дараби? Мабуть зробив собі прогульку. Шкода, що ми не знали. Як би я був знав, що підуть дараби, то й я був би присівся. Він, очивидно, верне, бо його валізка тут. І парасоль тут. Скоро верне, дайте мені знати.

— Не верне! Саме того, щоби мені сказати про се, кликала мене моя жінка.

Вірою затрусило. Вова нахилилася до вуйка і шепнула йому до уха:

— Бачите, що моя правда. Він мене знати не хоче. Мабуть побачив, що ми прийшли до готелю, очивидво до него, отже він чкурнув. Щоби я його не напастувала, лишив свої річи і цілком утік з Микуличина.

— То мусить бути якесь непорозумінне, — Клим сказав голосно. — Він верне.

— Не верне! — жид повторив своє. — Холерники, пан і пані, що мешкають в тамтім крилі мого готелю, вертали з проходу. Ішли попри плай кущами, обскубуючи по дорозі малини. Дивляться, а в кущах щось біліє. Підходять, а то біле й одяг якогось пана. Цілий комплет, з винятком черевиків, шкарпиток і капелюха. Роззираються, нема нікого. Гукають, ніхто не відгукуєся. Побита трава в кущах показала їм, що хтось пішов далі в бік. Вони й собі тою тропою. Зайшли на кручу над глубокою водою. Загадка виясвилася. Хтось роздягся, одяг лишив у кущах, пішов далі і з кручі впав, або й скочив у воду. Очивидно, вже по нім. Вернули до одягу і перетрусили кишені. Окрім дрібних в одній і портфелю з банкнотами в другій, не знайшли нічого. Леґітимації не було віякої. Одяг взяли і привесли до мене. Я пізнав, що то одяг радника. Помоліться за його душу.

— То не може бути! — Клим крикнув. — Може він купався і ті панство, що знайшли його одяг, не бачили, що він в ріці.

— З тої кручі в ріку не зійдеш. З неї можна тільки впасти, або скочити, щоби з води вже більше не вилізти. І радник вже не вилізе. Його вода викине десь в Дорі, або в Делятині... Ся комната вже вільна, — жид додав, понизивши голос так, щоби Віра не чула. — Як пан хочуть, як панови потрібна дискретна хата, то я сю комнату зарезервую для панаґи на ціле літо. Можуть пан приходити, коли схочуть і з ким схочуть. Ніхто не буде знати. Я таких дискреций не розголошую, бо то мій інтерес. За чинш потому погодимося. До рабіна не підемо. Я знаю, що пан, великий пан.

Сказавши се, Мошко вийшов. Його оферти не чули, ні Клим, ні Віра. Віра стояла, неначе мертвий стовбур. Клим думав:

— Я гадав, що брешу, коли Вірі розказував, що радник з розпуки хотів житте відобрати собі, а він справді вдурів і втяв ту штуку. Правда, не застрілився, бо мабуть револьвера не має, за те взяв тай у воду скочив.

(Дальше буде).

Василь Бобрів (Смутний).

ЗРАДНИК.

I.

Підійшла саме така пора, коли, як кажуть люди, добрий хазяїн і собаки на двір не вижене. Вітер не вгаваючись і на хвилинку, котив та котив, загортаючи почорніле мокре листя в темряву ночи, яка, здавалося, сопе й харчить та готова кожної хвилини проковтнути цілий світ. Голі дерева якось особливо жалібно тріскотіли мокрим гиллям, наганяючи холодний сум у душу. Десь далеко зрідка лящали поодинокі стріли, глухо, придушено, наче перекликаючись між собою.

Сердито шумів вітер лісом, з ревом накидався на обдерті дерева, й не здолавши їх, вирвався на битий шлях, ледяними голками відався в обличча людей, що без балачок понуро ляпали майже голими ногами по широких калюжах, розлитих злющою холодною осінню.

Темнота ночи не давала їм добре бачити дороги тай байдужі вони стали до своїх напів закляклих ніг. Майже не відчували вони ні холодної брудної води, ні болота, що місили не перший день без відпочинку, ні вітру, який, здавалося, залазив аж у саме серце.

Мовчали пригноблені одним: вони розбиті, голі, безсилі, окружені зі всіх боків ворогами, а головне зрадниками — своїми. Хоч і не досить ясно уявляли собі козаки зрадників, не вміли означити їх, розпізнати, та розбиратися в складній політичній ситуації, але відчули, що навколо діється щось непевне, щось таке, від чого на них сипцються всі ці невдачі та нещастя. Старшина-ж зі свого боку добре розуміла козацьку душу та психольоґію й змагалася уникнути розмови з козаками на такі теми. Та ніщо не заховається від козака. От тепер: сотник Коляда та його брат, хорунжий, не вважаючи на холод та вітер, змагаються доказати один другому своє право.

— Що-ж по твойому робити: стрілятись, чи що? Отже, хиба це первина тобі, чи мені, мати такі пригоди? — казав хорунжий, змагаючись перекричати шум вітру.

— Е... Все одно, з тобою не зговоришся! Московська армія — одне, а українська — друге. Там було все. За армією ціла Московщина, а тут що? Одна інтеліґенція та й годі, і то не вся. Що, може не так?

— Ну, звичайно, для таких, як ти — це так. Але якого ти біса йшов в армію? Адже ж тебе ніхто не тяг? Ішов би до Москалів: червоних, чи чорних, та жував би там обідочки в виді чи хрестів, чи ордерів червоного знамени, а не розводив би тут провокацій. А з рештою, киньмо про це говорити, чого не можно й не треба доказувати. Аксіоми не доказують.

— Але чому-ж ти мене не хочеш послухати, — не втихав сотник — там офіцирів не розстрілюють...

— Годі! Я думаю, це останній раз... і... і, — хорунжий не договорив. Спереду почулося: „хто йде?"

— Свої! — гукнув хорунжий.

Через хвилину показався один, а потім і другий сілюети, замотані у якісь лахи.

— Це що?

— Вартові, пане старшино.

— Якої частини?

— Гетьмана Наливайка куріня.

— Де командир частини? — Проведи. Курінь стій.

Курінь і так стояв, і тілько зняв кріси по останній команді. Залящало залізо багнетів, хтось вилаявся і знов тихо.

Брати рушили за провожатим козаком і зараз же немов провалились у тьмі. Козаки зійшли з дороги на бік. Дехто, вишукавши сухіще місце, присів; дехто, зійшовшись у гуртки, крутили цигарки, раді хвилевому спочинкові. Далі ліс кінчався, починалося поле, з якого тягло сумом та мрякою.

Там мав бути ворог.

II.

Вартових обступили цікаві козаки і з жадобою озпитували, що чувати. Кожному хотілося почути, що Москалі відступили, втікли; тодіб не справдилися чутки про бій, який на ранок, чули, має бути. Не тому не хотілося їм бою, що боялися, або що. Козаки самі не знали, чому. Але були й такі, що добре розумілися на ситуації. Для таких не було таємницею, що з голими козаками та ще без набоїв довго не втримаєшся.

— І щож, багато їх було? — хтось питався, пильно прислухуючись.

— Як сарани! Як почали йти, — ми думали й краю не буде. І булиб відбилися, колиб не батерія. Спочатку казали, що набоїв нема, а як почали відступати — на очах втікла до Москалів.

— Як же ви пустили?

— Чом не стріляли?

— Бач, зрадники! — почулося відразу декілька голосів.

— Еге, не пустиш! Чим же стріляти меш? Очима, чи...

— Довоювалися... А все через кого? Через кацапів. Наприймали, пригріли, от вони тепер і дякують. Чуєш Запривoдо, ти казав, що їх мало, то вони й шкоди ніякої не зроблять.

Тимчасом вартовий оповідав далі:

— Ну, значить, з батерією і їде собі. Прямісенько до кацапів. Наші гукають. Мовляв, не туди, а командир їхній тільки рукою махнув. Ну, може двісті кроків від нас. Тоді наш курінний з пістоля стрілив: раз, другий. А Москалі догадалися — до них їдуть. Батерієць по конях, курінний за ним. Ще раз стрілив. Дивимось, командир їхній упав, а батерія карером, як ужарить, тільки грязюка бризка на всі боки. Курінний доїхав до батерійця й ще два рази вистрілив... Добив, виходить...

— Так і треба, хай не зраджує, собака!

— А молодець, виходить, ваш курінний!

— О, він козарлюга — сказано, старий Запорожець*)!

—Ну, а Москалі тоді давай стріляти, і... і..., та все даром.

— А ви що, змінять нас певно прийшли?

— А ми знаємо? Чули, — на ранок бій буде.

— А буде. Москалі не подарують нам вчорашнього.

— Ладнайтесь! — почулося. Заворушилися козаки. Затихла розмова. Знов пішли. Тепер лісом.

За кілька хвиль увійшли у село. Деинде світилося. Побачивши світло, козаки повеселішали; почулися жарти, настрій змінився.

Через пів години все затихло, наче тут ніхто і не проходив; зате більше вогників засвітилося по хатах.

Козаки просушували ганчірки, що служили їм за чоботи.

III.

Не спиться хорунжому, хоч, здавалося, мусів би спати після трох безсонних ночей. Не виходить йому з голови братова поведінка. Щось богато він останні часи говорить за Москалів, хвалить їх і трохи-трохи просто не запропонує йому кинути курінь та йти до ворогів. Чим далі він дума про брата, тим яскравіще пригадує всі подробиці останніх днів.

То він хвалить їх, то чув, що якась частина перейшла до Москалів і її гарно приняли, то знов нема надій на українську армію.

— Що це таке? — аж підвівся з ліжка хорунжий од якогось незрозумілого жаху. — Не вже його брат мислить про зраду? Ні, це неможливе, не може цього бути. Просто легкодух, що боїться пригод, і більш нічого.

Накрився буркою з головою, змагається не думати, але нема йому сну. Чомусь не спиться.

— А чому він не став разом зі мною на помешкання? — знов виникає питання у хорунжого. — А раніще він завше зі мною спинявся — сьогодняж наказав бути при сотні. Ні, тут щось не те. Піти до нього, — мелькає в голові. І майже в туж мить устав молодший Коляда, натяг плаща й тихо переступаючи через сплячих людей, пішов на двір.

На рундуці його відразу охопив холодний вітер, ніби не пускаючи, й хорунжому одну мить збагнулося вернутись, але якийсь внутрішний голос настирливо говорив:

— Ти мусиш піти, попередити щось страшне, що не повинно статись.

Шльопаючи калюжами по вулиці, він думав про командира батерії, за якого розповідав курінний Наливайківського куріння й Коляда радів за курінного, що не дав утікти зрадникові від кари.

Ось і братова хата. Світиться ще, значить — не спить. І чомусь потягло хорунжого до вікна, подивитись захотілося. Підійшов. Але що це? Брат стоїть убраний, з мішком за плечима, зовсім не подібний до курінного — швидче на козака скидається. По всій кімнаті розкидані річи.

— Кудиж це він зібрався? — трівожно пронеслося у голові хорунжого й мимоволі рука відстібнула кобуру пістоля.

Тимчасом сотник востаннє оглянув кімнату, загасив каганця й пішов до дверей. Хорунжий тихенько вибіг за ворота й сховався біля тину. В цей час братнє почуття не істнувало — був ворог.

Ось рипнули тихо двері, заляпало щось по болоті й коло нього постать брата.

— Бувай здоров, брате! Будь вдоволений своєю ідеєю, — почув хорунжий.

Слідом за цим старший Коляда так хутко пройшов мимо брата, що той і не зчувся. Прожогом кинувся за ним молодший.

— Стій! Куди? Зрадник!

Не надіявся цього сотник, але тимчасом кинувся на втеки. Ось, ось ліс і він утік. Щось божевільне охопило його істоту. Не оглядаючись, летів до лісу, коли почув ззаду себе постріл. Упав... Далі все навколо пірнуло в ще більшу темряву ніж ця темна осіння ніч.

* * *

Ніч осінню прорізав ще постріл, потім ще і ще і так аж сім разів. То хорунжий Коляда з опалу, ніби боячись, що втече, розряжав свого пістоля у мертвого вже брата.

На ранок, сірий та похмурий, один в кімнаті непривітній під гуркіт та лемент бою, хорунжий Коляда писав донесення полковникові:

„Цієї ночи курінний N-кого куріння, сотник Коляда, тікав, кинувши доручену йому частину. Я його затримав і забив. Хорунжий Коляда".

*) Старими Запорожцями звали тих, що почали свою службу в Запорожському корпусі ще в 1917 році. — Автор.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ.

МАРІЯ БАГЛАЙ пошукує свого сина Матвія Баглая, з села Дуліби, пов. Бібрка, має перебувати в Лонґ Айленд. Сину зголосися, бо я хотіла би тебе побачити, а тільки що приїхала з краю. MARIA BAHLAY, 197 Van Horne St., Jersey City, N. J. 151